

'De Nobelprijs? Geen big deal. Ik heb er zelf ook één'

9 november 2023

Rotterdam

Guido Imbens won in 2021 als derde Nederlander de Nobelprijs voor economie. Gisteren ontving hij een eredoctoraat van de Erasmus Universiteit Rotterdam, waar hij econometrie studeerde. Zijn boodschap aan de huidige generatie studenten: 'Iets ongebruikelijks doen, dat is uiteindelijk het juiste pad.'

From Newbie to Nobel Prize. Onder deze titel organiseerde de Erasmus Universiteit een 'informele inspiratiesessie' met Imbens, de verre opvolger van de eveneens Rotterdamse econoom Jan Tinbergen, die in 1969 de Nobelprijs in ontvangst nam. Uit de aankondiging: 'Stel al je vragen over het winnen van een Nobelprijs en de weg daarnaartoe!'

Imbens is de eerste die zijn succes relativeert. 'Je moet heel veel geluk hebben, en op het juiste moment op de juiste plek zijn.' Hij trapt af met een anekdote over de Amerikaanse Stanford-universiteit, waar hij nu als hoogleraar werkt. Imbens parkeert zijn fiets op de campus en raakt in gesprek met een vijftiger die een businessprogramma volgt en onder de indruk is van de entourage. 'Jullie zijn hier zo slim, zei hij. Er zijn hier zelfs Nobelprijswinnaars! Ik zei: dat is niet zo'n big deal. Ik heb er ook één.' Hij kreeg de prijs samen met de Amerikanen David Card en Joshua Angrist. Het drietal verrichtte baanbrekend werk met 'natuurlijke experimenten' (feitelijk praktijkvoorbeelden) om causale verbanden aan te tonen, zoals het effect van een hoger minimumloon of een hogere immigratie op de werkloosheid. De uitkomst: het valt mee, in tegenstelling tot wat economische modellen voorspelden. In zijn studietijd aan de Erasmus Universiteit was de link met de praktijk beperkt, zegt Imbens. 'Zo hadden we micro-economische modellen met markten voor geld, goederen en bonds (obligaties, red.). Bonds? Geen idee wat dat waren. Aan het einde van het semester vroeg ik mijn medestudenten: iemand een idee? Niemand! We waren daar heel slecht in, in het stellen van vragen. In de academische wereld is er een tendens om alleen vragen te stellen als je het antwoord al weet, zodat je heel slim lijkt. In het bedrijfsleven is dat heel anders.' De noodzaak om vragen te stellen is vereeuwigd als slogan op een koelkastmagneet van Imbens, die in de winkel van het Nobelprijsmuseum in Stockholm wordt verkocht. Hij wordt er naar eigen zeggen steeds beter in. Praat vooral ook met andere disciplines, houdt de hoogleraar zijn gehoor voor. In de economische wetenschap is dat geen vanzelfsprekendheid, zo weet hij. 'Het is ook moeilijk. Statistici, computerwetenschappers: spreken een andere taal, wijzen op andere dingen. Het is comfortabeler om met mensen van je eigen discipline te praten. Zo is de wetenschap ook georganiseerd. In de private sector is veel meer nieuwsgierigheid naar wat andere mensen denken. Dat is nodig, want voor het oplossen van problemen rond migratie en klimaat zijn verschillende expertises nodig.' Zijn mede-Nobelprijswinnaar Joshua Angrist ging zelfs zo ver dat hij bij zijn onderzoek naar Uber een tijdlang als taxichauffeur aan het werk ging. 'Hij kreeg overigens niet zo'n goede rating van zijn klanten, omdat hij te veel praatte.'

Bij onderzoek naar de effecten van een hoger minimumloon bezocht hij ook restauranteigenaren. Iets ongebruikelijks doen, dat is uiteindelijk het juiste pad. Het is vaak aantrekkelijk om bestaande datasets te gebruiken, maar er zit zoveel informatie in het praten met mensen, het zelf verzamelen van data. Daar hebben we heel veel tijd in gestopt. Je moet de verbinding met de echte wereld leggen.' Zonder promotieonderzoek geen Nobelprijs. Een gemakkelijke weg is het zeker niet, waarschuwt Imbens. 'Het is geen leerproces waarbij je elke dag, elke week, elke maand vooruitgang boekt.' Zelf was hij tijdens zijn promotieonderzoek in de Verenigde Staten bijna afgehaakt. 'In het tweede jaar raakte ik gedemotiveerd, en ging solliciteren buiten de academie. Een bank in New York zocht iemand die vloeiend Nederlands sprak. Daar moest ik toch wel een goede kans maken, dacht ik, maar ik werd niet eens uitgenodigd voor een gesprek. Afgevallen in de eerste ronde. Dus ging ik door.' Klimaatverandering is nu een van de grootste uitdagingen voor de economische wetenschap, vindt Imbens. 'Economen moeten zich hier meer mee bezighouden, gaan meedenken. Er zijn veel manieren waarop we gedrag kunnen bijsturen. Gelukkig zijn de huidige studenten, meer dan in mijn studietijd, geïnteresseerd in de grote problemen van de maatschappij, en bereid samen te werken met andere disciplines.'